

DOI: 10.58423/2786-6742/2024-6-478-485

РЕЦЕНЗІЯ
НА КОЛЕКТИВНУ МОНОГРАФІЮ
ЗА НАУКОВОЮ РЕДАКЦІЄЮ АКАДЕМІКА НАН УКРАЇНИ БУРКИНСЬКОГО
Б.В. ТА Д.Е.Н. НІКІШИНОЇ О.В.
НА ТЕМУ: «МЕТОДИЧНЕ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СЕЛЕКТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТОВАРНИХ РИНКІВ»:
ОДЕСА: ДУ «ІРЕЕД НАН УКРАЇНИ», 2024.

В умовах нестабільності та волатильності соціально-економічних процесів особливої актуальності набуває завдання структурної адаптації товарних ринків до сучасних трансформацій шляхом впровадження нових методів і заходів їх регулювання. Серед них чільне місце займають механізми селективного регулювання, відмінною рисою яких є цілеспрямованість впливу на пріоритетні сектори або «розриви» товарно-фінансових потоків у ринкових системах для підвищення їх стійкості до загроз. Такі механізми корелюють із європейською практикою «кращого регулювання» (Better Regulation). Відповідно, сучасні ринкові дослідження мають гнучко реагувати на зміни в зовнішньому середовищі та враховувати потребу в імплементації найкращих світових практик в умовах реалізації вектору євроінтеграції.

У контексті сучасних трансформацій вагомої ролі набуває розробка методичного та інституціонального забезпечення селективного регулювання товарних ринків, яким присвячена рецензована монографія. Актуальність цього напряму обумовлена необхідністю створення наукового підґрунтя для відбудовчих процесів в ринковій економіці після закінчення війни.

Робота складається з чотирьох розділів, в яких розглядаються актуальні питання комплексного оцінювання товарних ринків в умовах нестабільності, формування сприятливого інституціонального середовища для їх відбудови в воєнний і повоєнний періоди, вдосконалення інституціонально-економічних механізмів селективного регулювання ринків (на прикладі агропродовольчих) з урахуванням досвіду країн ЄС.

У першому розділі «Теоретико-методичний підхід та рекомендації до комплексного оцінювання функціонування й регулювання розвитку товарних ринків на засадах стійкості» досліджено концепт стійкості (резильєнтності) у безпековому та ринковому вимірі, що дозволило обґрунтувати взаємовплив стійкості товарних ринків на національну безпеку і її складові та національну стійкість, визначити іманентні характеристики ринкової резильєнтності, систематизувати головні чинники впливу (економічні, ринкові, управлінські, соціальні, екологічні) на національну стійкість, як підґрунтя для вдосконалення її інституційного забезпечення. Проаналізовано існуючі теоретико-методичні підходи до оцінювання стійкості економічних систем на мікро-, мезо- та макрорівнях, запропоновано методологічний підхід до комплексного оцінювання товарних ринків, в підґрунтя якого закладено концептуальний базис як синтез чотирьох наукових підходів (відтворювального, регуляторного, концепцій резильєнтності та сталого розвитку), множину завдань і принципів, розширену процедуру оцінки, як методичне підґрунтя для селективного регулювання товарних ринків в умовах нестабільності. Авторами розроблено методичні рекомендації для оцінювання функціонування й регулювання товарних ринків на засадах

стійкості, відмінною рисою яких є комплексний підхід, що передбачає оцінювання різних напрямів розвитку товарних ринків за допомогою семи груп неінтегрованих кількісно-якісних індикаторів, та динамічний підхід, який фокусує увагу на оцінюванні не стану, а динаміки змін цих індикаторів, їх векторності руху, часових параметрів, контексту ситуації й системних обмежень (товарні, територіальні межі ринку), дозволяючи зробити об'єктивний висновок про рівень стійкості товарного ринку та спрогнозувати можливі сценарії його зміни з урахуванням множини чинників.

Другий розділ **«Формування сприятливого інституціонального середовища для розвитку вітчизняних товарних ринків в умовах нестабільності»** присвячений дослідженню особливостей інституціонального забезпечення ринків у довоєнний і воєнний періоди та розробці пропозицій щодо його вдосконалення у контексті стійкості функціонування релевантних ринків. Слід акцентувати увагу на науково-практичні результати монографічного дослідження. Зокрема, авторами на підставі проведеного аналізу тенденцій локальних ринків молока й молочних продуктів розроблено комплекс комплементарних заходів і пропозицій за напрямками державної селективної підтримки розвитку сімейних молочних ферм з подовженими ланцюгами доданої вартості, диверсифікації каналів збуту їх продукції, організації кормового забезпечення, координації співпраці міжнародних, державних і профільних інституцій ринку з метою стійкого задоволення місцевого споживчого попиту в молочних продуктах. Вперше обґрунтовано суттєві ознаки періодизації процесу інституціоналізації та її вплив на головні параметри ринку комбікормової продукції в довоєнний і воєнний періоди, що дозволило дослідити трансформацію формальних інститутів, їх цілі, домінуючий напрям регулювання в різні періоди та обґрунтувати пропозиції щодо їх вдосконалення в аспекті гармонізації з європейськими нормами й стандартами. В умовах реалізації вектору євроінтеграції особливої актуальності набувають розробки щодо імплементації європейських практик у діяльність вітчизняних суб'єктів господарювання з урахуванням безпекових загроз. У монографії авторами обґрунтовано доцільність впровадження європейського ринково-відтворювального підходу до розподілу міжнародної донорської допомоги та формування нових інститутів у повоєнний період, що дозволило модернізувати механізм розподілу міжнародної допомоги в системі суміжних до комбікормового ринків та розробити комплекс науково-прикладних рекомендацій щодо вдосконалення інституційного базису ринку, зорієнтований на підтримку стійкості функціонування усіх суміжних ринків у відтворювальній системі.

У третьому розділі **«Адаптивні інституціонально-економічні механізми селективного регулювання товарних ринків (на прикладі агропродовольчих)»** розроблено науково-інституційні рекомендації щодо вдосконалення регуляторних механізмів на стратегічних агропродовольчих ринках України в воєнний і повоєнний періоди. Проведений секторний аналіз відтворювальних процесів на ринку м'яса птиці дозволив розвинути організаційно-економічні механізми його селективного регулювання у контексті продовольчої безпеки країни. У монографії обґрунтовано адаптивний механізм інтеграційної взаємодії особистих селянських господарств, об'єднаних у виробничі кооперативи, з фермерськими господарствами на овочевому ринку України для найбільш повного завантаження існуючих потужностей овочесховищ однорідними товарними партіями, розроблено пропозиції щодо вдосконалення інституціонального забезпечення впровадження таких механізмів у воєнний період, що дозволить збалансувати попит і пропозицію вітчизняної овочевої продукції за обсягами, якістю та ціною в умовах безпекових загроз. За результатами аналізу тенденцій розвитку

ринку винограду та плодово-ягідної продукції встановлено, що через воєнні дії відбулося скорочення обсягів виробництва садивного матеріалу винограду та обсягів виробництва вина, що призвело до зниження рівня конкурентоспроможності українських виноробних підприємств як на національному, так і міжнародному рівнях. Обґрунтовано стратегічні напрями та заходи державної підтримки плодово-ягідного ринку в контексті реалізації завдань повоєнного відновлення України.

У четвертому розділі «**Інституціональний базис регулювання товарних ринків на основі світового досвіду**» визначено сутність та склад елементів інфраструктури стратегічних агропродовольчих ринків, запропоновано типізацію об'єктів критичної інфраструктури ринків та рекомендації щодо вдосконалення їх інституціонального забезпечення в повоєнний період. Розроблено науково-прикладні положення формування заходів державної регуляторної політики в Україні на основі імплементації світового досвіду, що забезпечить перехід до селективного регулювання товарних ринків. На основі дослідження європейського досвіду саморегулювання у різних сферах визначено його переваги та недоліки, обґрунтовано необхідність використання саморегулювання як важливого інструменту підвищення ефективності селективного регулювання товарних ринків в умовах нестабільності.

Монографія є актуальним науковим дослідженням із науковою новизною та практичною цінністю. Науково-прикладні пропозиції та рекомендації, сформульовані авторами, сприятимуть вдосконаленню державної регуляторної політики. Вони можуть бути використані державними органами влади різних рівнів і профільними інституціями в ході вдосконалення інституціонального забезпечення механізмів регулювання стратегічних товарних ринків, розробки програм і стратегій розбудови агропродовольчих ринків в умовах нестабільності.

Монографія колективу авторів (Буркинський Б. В., Нікішина О. В., Тараканов М. Л., Лисюк В. М., Щербак А. В., Антонюк П. О., Бочкарьов Д. О., Соколюк К. Ю., Зеркіна О. О., Носова Н. І., Чеботарьова Н. Й) за науковою редакцією академіка НАН України Буркинського Б. В. та д. е. н. Нікішиної О. В., виконана в межах теми НДР відділу ринкових механізмів та структур ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України» «Селективне регулювання розвитку товарних ринків» (державний реєстраційний номер 0122U000825), рекомендується до друку.

Рецензент:

*Завідувач кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі
Національного університету біоресурсів і природокористування України,
д. е. н., професор*

Валерій БОНДАРЕНКО